

7. POSTAVENÍ JIŽNÍCH ČECH V RÁMCI STŘEDOEVROPSKÝCH KULTUR POPELNICOVÝCH POLÍ

Jako každá oblast ve střední Evropě nestály ani jižní Čechy v žádném pravěkém období izolovaně, bez kontaktů s okolními oblastmi. Intenzita těchto kontaktů se pochopitelně měnila podle jednotlivých období a epoch, vždy však byly nejdůležitější kontakty s jihem – Podunajím – a severem – centrálními částmi Čech. Podle převládajícího vlivu z té které oblasti se měnila hmotná i duchovní kultura obyvatel v jižních Čechách.

Sledovat interregionální kontakty v pravěku je ovšem nesehnání, pramenů je málo a jejich interpretace je mnohdy nejednoznačná (*Chvojka – Jiráň 2004*). Míra vzájemných kontaktů je určována především geografickou polohou konkrétní oblasti, přičemž podle utváření krajinného reliéfu, podle hlavních vodních toků i podle rozšíření osídlení, které je na ně obvykle vázáno, lze předpokládat hlavní komunikační tepny (*Květ – Řehák 1993*). Patrně nikdy nebude možné jednoznačně prokázat využití pozdějších středověkých dálkových komunikací již v pravěku, řada indicií to však dovoluje alespoň předpokládat (viz např. *Beneš 1995*, 14, 31; *Fröhlich 1999a*; *Kubů – Zavřel 2001*, 36–37; *Jiráň 2002b*, 16; *Králová 2002*).

Sporné bývá mnohdy také určení tzv. importů (srov. *Gediga 2007* s další lit.) – u řady artefaktálních importů se tak můžeme jen dohadovat, zda-li se jedná o předmět přinesený z jiné oblasti (a to buď obchodem, jako dar, kořist, věno nevěsty atd.), vyrobený na místě příchozím výrobcem z jiného regionu, nebo o lokální produkt pouze odrážející cizí vlivy (imitace). Za jednoznačné importy tak lze zpravidla považovat především suroviny, jejichž ložiska se v daném regionu nevyskytují. Jiná je pak otázka importů idejí, nových společenských, ekonomických či duchovních norem, které mohou být někdy spojené i s příchodem nových obyvatel, zdaleka to však není pravidlem.

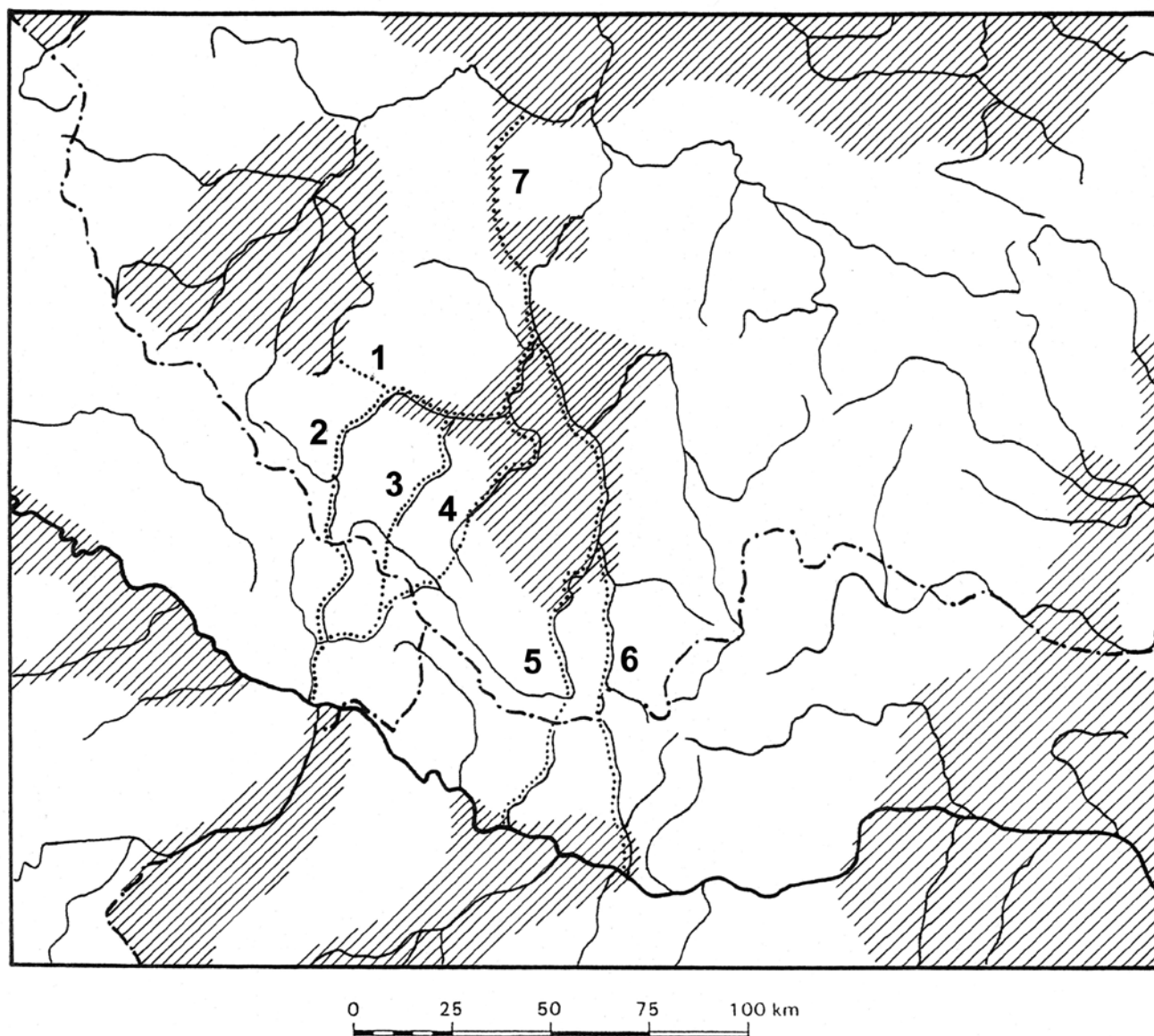
V době popelnicových polí tvoří jižní Čechy jednu kulturní oblast se **středními Čechami**, tj. s knovízskou a následnou štitarskou kulturou. V obou těchto regionech probíhal po celou tuto epochu paralelní vývoj. Ve vztahu ke středočeské oblasti hrály jižní Čechy především roli zprostředkovatele kontaktů s alpskou a hornorakouskou oblastí, které se projeví zejména v dovozu soli, mědi a snad i dalších produktů. O případném zásobování středních Čech jihočeským grafitem (*Hrala 1973*, 117) nebo vyrýžovaným zlatem se vedou diskuse, vesměs je však tato teorie odmítána (*Beneš 1978a*, 60; *Smejtek 1998*, 105).

Spojení jižních Čech se středočeskou oblastí probíhalo přes již zmíněné území **středního Povltaví**. Přírozenou spojnicí je zde řeka Vltava – o jejím významu svědčí např. doklady intenzivního osídlení v oblasti severně od soutoku s Otavou. Ústředním místem zde bylo nepochybně hradiště Zvíkovské Podhradí I na samotném soutoku těchto dvou řek, o něco severněji jsou situována další pozdně bronzová hradiště u Nevězic a Voltýřova (*obr. 36*). Významná je zde rovněž koncentrace depotů bronzové industrie z počátku mladší doby bronzové (*obr. 51*). Hlavní

komunikační tepna však nešla dále podél Vltavy, kde je doloženo husté osídlení až v oblasti Sedlčanska (*Smejtek 1987b*, příloha 1), ale pokračovala spíše podél toku říčky Litavky, překračovala Brdy a u hradiště Plešivec se napojovala na komunikaci mezi plzeňskou a pražskou oblastí (*obr. 54:7*; srov. *Eisner 1922–1923*, 10; *Maličský 1947–1948*, 27). Kromě vltavské cesty nelze vyloučit ani spojení podél říčky Skalice, kde je však mladobronzové a pozdně bronzové osídlení doloženo pouze několika víceméně ojedinělými či spornými nálezy. Vícekrát diskutovaná byla v této souvislosti i otázka vzájemného vztahu jihočeské a příbramské oblasti v této době – objevily se názory o příslušnosti středního Povltaví do jihočeského regionu (*Bouzek 1963*, 60, 61 – *obr. 1*; *Sakař – Sklenář 1987*, 13) i o jeho postavení jako součásti středočeské sídelní oblasti (*Smejtek 1987a*, 203; *týž 2005*, 476). Nejblíže pravdě však bude nejspíše teorie o samostatném postavení této enklávy mezi oběma uvedenými regiony. Dosud nevyřešená je otázka případné těžby mědi v této oblasti, která se zdá být velmi pravděpodobnou (*Hrala 1987*, 190; *Smejtek 1987b*, 352; *Blažek – Ernée – Smejtek 1998*, 26–27; *Smejtek 2005*, 495–496; *Kytlicová 2007*, 222–223), a s ní související možnost exportu této suroviny do okolních regionů, včetně jižních Čech.

Zatímco kontakty jižních Čech se středočeskou oblastí byly v této době naprosto přirozené a jednoznačné, jiná byla situace ve vztahu k **západním Čechám**. Podle tradičního schématu se měl proces integrace západních a jižních Čech, probíhající na bázi českofalcké mohylové kultury ve střední době bronzové, přerušit vznikem dvou odlišných kultur (milavečské v západních a knovízské v jižních Čechách) na počátku mladší doby bronzové a až do konce doby bronzové nemělo dojít k jeho obnovení (*Pleiner 1978*, 404). Nejnovějšího pojetí však odmítá členění Čech ve střední době bronzové na dvě samostatné kultury, ale definuje jednotlivé regionální skupiny mohylové kultury (*Jiráň ed. 2008*, 77–78). Rovněž pro následující mladší dobu bronzovou můžeme v oblasti tzv. hornodunajských popelnicových polí hovořit o jednotném kulturním prostředí s jednotlivými regionálními skupinami, v Čechách nejnověji označované termínem kultura „knovízsko-milavečská“ (*Jiráň ed. 2008*, 129–132).

Z tohoto úhlu pohledu probíhal vývoj v západních a jižních Čechách zpočátku paralelně a k vývojovému oddělení došlo až na počátku pozdní doby bronzové, kdy do západních Čech přicházejí pravděpodobně noví obyvatelé – nositelé nynické kultury, zatímco v jižních Čechách přechází knovízská kultura plynule do kultury štitarské. V mladší době bronzové lze vzhledem k jednotnému kulturnímu prostředí definovat vzájemné vztahy mezi oběma regiony jen vágně, vzájemné importy není možné odlišit. V pozdní době bronzové je pak hlavním problémem velmi malý nálezový fond v jižních Čechách, v němž se zatím nepodařilo identifikovat žádné prokázané vlivy z nynické kultury. Jedinou výjimkou měla být keramika z hradiště

Obr. 54. Rekonstrukce předpokládaných dálkových komunikací vedoucích přes jihočeský region v epoše popelnicových polí. 1 – komunikace do západočeského regionu, 2 – Kašperskohorská větev středověké Zlaté stezky, 3 – Vimperská větev středověké Zlaté stezky, 4 – Prachatická větev středověké Zlaté stezky, 5 – Linecká (Krumlovská) stezka, 6 – Freistadtská (Cáhlavská) stezka, 7 – Litavská stezka. Šrafované: hlavní sídelní regiony v sousedství jižních Čech. Podle Chvojka 2002, Abb. 2.

v Hluboké nad Vltavou I, která měla připomínat nynické nálezy z Plzeňska (Bouzek 1963, 94), typické projevy nynické keramiky však i na této lokalitě postrádáme (srov. tab. 79:11–14).

Rovněž otázka komunikačního spojení obou regionů není zcela vyjasněna. Východiskem zde byla nepochybně oblast Horažďovicka, odkud mohla vycházet cesta jednak severozápadním směrem na dnešní Nepomuk a jednak západní stezka směrem na Klatovy (obr. 54:1; Eisner 1922–1923, 10; Michálek 1995, 98 – Karte 8). Z hlediska osídlení jsou však tyto předpokládané cesty potvrzeny jen zčásti. Oblast střední Otavy západně od Strakonice náleží v této době k řídké zalidněným územím. O komunikačním významu oblasti svědčí především depot bronzových předmětů z Malého Boru I a ojedinělé nálezy

hrotu kopí z Jetenovic I a bronzové sekerky z Břežan I. Dále na západ však osídlení doby popelnicových polí chybí – mezi oblastí Horažďovicka a Klatovska, resp. Plzeňska, je zřetelný neosídlený pás, z něhož nepocházejí žádné nálezy (Hürková 1996a, 85 – Fig. 2, 89 – Fig. 4; Šaldová 1996, 113 – Abb. 1). Jednoznačný průběh případných dálkových cest tak nelze přesněji stanovit.

Rozhodující význam pro vývoj jižních Čech v celé epoše popelnicových polí měly kontakty s podunajskými oblastmi, zejména s regiony východního **Bavorska** a Horního Rakouska. Západní skupina bavorských popelnicových polí, tzv. frankofalcká, měla nejtěsnější vztahy především se západními Čechami.

Kontakty mezi oběma oblastmi byly hojné již v mladší době bronzové a v pozdní době bronzové nabyly takové intenzity, že je celá oblast považována za jedinou skupinu (Hennig 1970, 56–57; Šaldová 1981b, 83). V jižních Čechách nelze uvést žádný jednoznačný doklad přímých vztahů s frankofalckou skupinou, v rámci četných jihozápadních vlivů ovšem většinou není možné odlišit původ v konkrétní bavorské skupině.

Výrazné vlivy z oblasti jihozápadního Německa můžeme v jižních Čechách pozorovat již v závěru střední a na samém počátku mladší doby bronzové, kdy je reprezentují především keramické nádoby zdobené tzv. vrubořezem (viz výše). Všeobecně jsou nádoby s vrubořezem pokládány za kulturní prvek jihozápadních oblastí, zejména württemberských a porýnských skupin střední i mladší doby bronzové (Čujanová-Jílková 1977, 109). V jižních Čechách je dnes doloženo celkem osm nádob nebo zlomků s vrubořezovou výzdobou, z nichž čtyři náležejí ještě do střední doby bronzové (zlomky dvou džbánek z Dobešic: Michálek BZO 1974, obr. 9; Chvojka – Michálek 2005a, 23; miska z Krašovic: Fröhlich 1997a, 65; zlomek ze sídliště u Pisku: Tisucká 2004, tab. 51:7). Ze stupně BD pak jednoznačně pocházejí dva džbánky s vrubořezem z mohyl v Drhovicích I (tab. 54:18–19), zlomky dalšího džbánu z mohyly 3 ve Chvaleticích I (tab. 3:1) a pak fragment ze sídliště v Dobevi I (Chvojka 2001a, Taf. 8:8).

Do počátku formování českých kultur popelnicových polí výrazně zasáhl vliv jihozápadního horizontu Riegsee ve stupni BD, projevující se zejména v bronzové industrii (Plesl 1974, 353; Jiráň 1994, 24–25; Chvojka 2006a). Pro množství depotů je někdy dokonce uvažováno i o přímém posunu skupiny (nebo skupin) obyvatel z jižního Německa do Čech (Kovářík 1975, 134). Spíše než mohutný příliv nového obyvatelstva je pravděpodobnější představa pohybujících se ojedinelých jedinců nebo skupinek přinášejících nové kulturní impulsy (Hrala 1973, 126). V jižních Čechách je za jeden z nejvýraznějších dokladů kontaktů s jihoněmeckou oblastí považován depot ze Starého Sedla I, který je někdy interpretován jako sklad přistěhovalce z těchto regionů (Kytlicová 1955, 71). Také další jihočeský depot zlomků z Hlašovic I obsahoval řadu jihozápadních prvků – za příklad lze uvést žebrované náramky nebo vázičkovitou jehlici (Chvojka 2006a). Výše detailně probrané vázičkovité jehlice z několika jihočeských lokalit jsou typickými severotyrolskými formami, které se do jižních Čech dostaly nejspíše prostřednictvím obchodu (Adamczyková 1953, 666). Výjimečně jsou vlivy z jižního Německa patrné v této době i na keramice, což dokládá např. amforovitá zásobnice stupně BD ze sídliště v Bechyni II, nesoucí na plecích výzdobu tří horizontálních žebber (tab. 42:3). Obdobu k této výzdobě nacházíme až v prostředí jižního Německa (např. Hennig 1970, Taf. 41:1).

Druhá vlna jihozápadních vlivů v mladší době bronzové do Čech je kladena do stupně HA2 (Hrala 1969, 515), v jižních Čechách se však již tolik neprojevuje. Jednu z výjimek představuje zoomorfní nádoba nalezená v roce 2007 ve výplni jednoho žlabovitého objektu na sídlišti u Březnice I (Beneš – Chvojka 2008, obr. 26). Analogické nádoby by měly mít svůj původ v jihozápadní části střední Evropy (Hrala 1973, 75; Podborský 1982, 31).

Z pozdní doby bronzové je z jižních Čech známo tak málo bronzových nálezů, že z nich lze na vzájemné vztahy s jihoněmeckým prostředím usuzovat jen v obecné rovině. O tom, že

tyto kontakty neustaly ani v této době, svědčí depot z Malého Boru (Kytlicová 1963, 384). Na bavorském území jsou silné kontakty k české oblasti shledávány zejména pro počáteční období popelnicových polí (BD), hojné jsou však i v mladších vývojových etapách – tyto české vlivy jsou zde patrné zejména v keramice (Hennig 1993, 52; Pfauth 1998a, 162).

Přímé spojení jižních Čech s dolním Bavorskem bylo realizováno nepochybně po jednotlivých větvích cesty označované ve středověku jako Zlatá stezka. Přestože bylo o této formě spojení dříve pochybováno (Beneš 1979, 33), dnes je její existence pro mladší úseky pravěku většinou pokládána za pravděpodobnou (Kubů – Zavřel 1994, 54; Beneš 1995, 14, 31; Kubů – Zavřel 2001, 36–37). Z trasy pozdější prachatické větve (obr. 54:4) je znám nález dvou hrotů kopí ze Stožce I, který snad lze označit za depot, další bronzový hrot kopí pochází z Libínského Sedla I (Fröhlich 1999a). Z centra Prachatic jsou uváděny dva ojedinelé nálezy – keramická nádoba a bronzová sekerka. Ne daleko odtud, v Lažišti I, se v místech středověkého rýžoviště zlata nacházelo pravděpodobně mladobronzové sídliště. Severním směrem podél středního a dolního toku Blanice je význam této komunikace naznačen intenzivním osídlením. Druhá větev pozdější Zlaté stezky, tzv. vimperská (obr. 54:3), je pro období popelnicových polí dokumentována pouze sídlištěm ve Volyni I a ojedinelým nálezem bronzové sekerky z Úlehel I. Větší počet nálezů dokládá nejzápadnější větev Zlaté stezky, jdoucí podél horního toku Otavy – tzv. kašperskohorská (obr. 54:2). Jedná se o ojedinelé nálezy bronzového hrotu kopí ze Sušice I, zlomku srpů z Miřenic I a bronzové sekerky z Hejné I. Severněji, v oblasti Horažďovicka, se tato větev Zlaté stezky napojovala na výše uvedené komunikace do západních Čech. Dále po proudu Otavy se pak všechny tři větve pozdější Zlaté stezky spojily – o významu otavské tepny jednoznačně svědčí velmi husté osídlení této epochy podél jejího středního a dolního toku. Zatímco v jižních Čechách jsou všechny tři větve pozdější Zlaté stezky dokumentovány několika mladobronzovými a pozdně bronzovými nálezy, na přilehlé bavorské straně Šumavy dosud jakýkoliv nález této epochy postrádáme (Michálek 1995, 31). Jedinou výjimkou je sporný nález zlomku bronzového meče z vrchu Harlachberg u Bodenmais, který však souvisí spíše se spojením do západočeské oblasti (Beneš 1980, 7).

Neméně významné byly kontakty jižních Čech s další podunajskou oblastí – s územím dnešního **Horního Rakouska**. Mezi oběma regiony je obvykle shledávána úzká příbuznost (Bouzek 1988–1989, 223), vzájemné importy lze proto identifikovat jen obtížně. V Horním Rakousku je za import z Čech považována např. sekerka z Bach bei Walding (Kneidinger 1960, 31; zu Erbach 1985, Taf. 100:1), české vlivy jsou zde shledávány dále zejména v etážovitých nádobách, jako např. z pohřebiště ve Wels (Willvonseder 1950, 40; zu Erbach 1985, Taf. 20:C1; táž 1995, 310), nebo i v dalších keramických tvarech, jako např. na nádobách v Altlichtenbergl (Kneidinger 1948, 78), i v některých formách pohřebního ritu (Reitinger 1957, 53). V jižních Čechách bylo sice konstatováno několik keramických tvarů s paralelami na druhé straně Šumavy (Bouzek 1988–1989, 223), o přímých importech lze však hovořit jen ztěží. Přestože bylo dříve uvažováno o nepřímém spojení obou regionů přes Dolní Bavorsko (Kneidinger 1960, 31), lze dnes možnost existence přímých obchodních cest považovat za reálnou. Podél řeky

Vltavy bezpochyby vedla hlavní jihočeská komunikační tepna, která se ve svém postupu na jih rozdělovala v místech dnešních Českých Budějovic pravděpodobně do dvou větví. Západnější, označovaná někdy jako linecká nebo krumlovská (obr. 54:5), sledovala tok Vltavy až do jejího ohybu u Vyššího Brodu, kde překračovala dnešní státní hranici a pokračovala jižním směrem nejspíše údolím řek Rodl nebo Gusen, případně i Mühl směrem k dnešnímu Linci (Bouzek 1988–1989, 223; Michálek 1995, 98 – Karte 8). V jižních Čechách je dokumentována poměrně hustým osídlením mladší a pozdní doby bronzové jihozápadně od Českých Budějovic, pravděpodobným výšinným sídlištěm v Mříčí I a dále několika nálezy z okolí Českého Krumlova. V Horním Rakousku by tuto komunikaci mohl naznačovat ojedinělý nález z Schenkenfelden, více vzdálené jsou pak nálezy z Afiesl, Schlägl, Kicking a Helfenberg (Kneidinger 1960, 30; Reitinger 1968, Karte II; Grömer – Moser – Nigst – Rebay 1998, 50, Abb. 2). Druhá, východnější cesta, označovaná většinou jako cáhlovská (obr. 54:6), vedla jižním směrem zhruba podél toku řeky Malše a Feldaist až k Dunaji, kde se opět spojovala s cestou lineckou (Michálek 1995, 98 – Karte 8). Oproti první větvi je tato komunikace v jižních Čechách potvrzována menším množstvím doložených aktivit: uvést lze pouze sporné nálezy z výšinného sídliště ve Velešíně I a pak dvě rovněž sporná naleziště v Plavu I a Roudném I. V hornorakouské oblasti je z blízkosti této cesty známo několik ojedinělých nálezů bronzových předmětů: Leopoldschlag, St. Oswald bei Freistadt a Lasberg (Reitinger 1968, Karte II; Grömer – Moser – Nigst – Rebay 1998, 50, Abb. 2).

Přes hornorakouskou oblast byly do jižních Čech v této době s velkou pravděpodobností dopravovány dvě hlavní suroviny – měď a sůl. Sůl byla již od střední doby bronzové těžena v dolech v Hallstattu (Barth 1998; Kern und Koll. 2008, 50–65), předpoklad její distribuce do Čech se tak zdá být značně pravděpodobný (Bouzek 1988–1989, 223). Rovněž v případě mědi lze v jižních Čechách, kde se žádná její ložiska nevyskytují, téměř bezvýhradně uvažovat o jejím alpském původu. Někteří autoři sice nevyklučují využití několika českých lokálních zdrojů (Blážek – Ernée – Smejtek 1998, 25–29), jednoznačné doklady však pro to neexistují. Jaká protihodnota byla exportována z jižních Čech (resp. přes jihočeský region), není dosud spolehlivě prokázáno. S jistými výhradami lze uvažovat o zlatu, které bylo v jihočeské oblasti rýžováno pravděpodobně již od starší doby bronzové, dále o grafitu, v době popelnicových polí hojně užívaném při úpravě povrchu nádob, případně o dalších dnes nezjistitelných surovinách (např. Fröhlich 1999a, 269). Konkrétní doklady těžby jakékoliv suroviny v době bronzové však dosud v jižních Čechách postrádáme.

S výjimkou obchodu se surovinami jsou jiné doklady vzájemných kontaktů mezi českou (resp. jihočeskou) a **alpskou** oblastí v této době velmi vzácné, přičemž lze mnohdy jen obtížně rozhodnout, jednalo-li se o importy přímé, a nebo zprostředkované přes Horní Rakousko či Bavorsko. V Salcbursku jsou české vlivy shledávány na některých keramických nádobách mladší a pozdní doby bronzové (srov. již Böhm 1937, 206), jako např. na pohřebišti v Obereching (Höglinger 1993, 63). Naopak na českém území jsou za projev kontaktů se severotyrolskou oblastí považovány např. výše uvedené vázičkovité jehlice. Unikátním nálezem je zlomek hornického špičáku alpského původu

nalezený v hromadném nálezu v Holašovicích I, který má četné analogie v hornorakouské a alpské oblasti (Frána – Jiráň – Moucha – Sankot 1997, 26–27; Jiráň 2000, 62–63; týž 2002b, 19; Chvojka 2007e, 277, obr. 3:8; Kern und Koll. 2008, 54).

Všechny dosud uvedené regiony patřily do jednoho kulturního okruhu hornodunajských popelnicových polí, kde je logický předpoklad existence vzájemných vztahů, jižní Čechy však měly kontakty i se vzdálenějšími oblastmi. Významný byl zejména vliv z jihovýchodu, z okruhu **středodunajských popelnicových polí** (srov. Chvojka 2004b). Prvním zásadním momentem byl zásah středodunajské mohylové kultury na konci střední doby bronzové do prostředí českofalcké mohylové kultury, což byl jeden z impulsů vzniku českých kultur popelnicových polí (Plesl 1965, 506–507; Hrala 1990, 203). Nejnověji jsou sice obě kultury považovány za jeden kulturní celek (srov. výše; Jiráň ed. 2008, 76–78), silné jihovýchodní vlivy, případně i přímý etnický zásah, jsou však v přechodném období mezi střední a mladší dobou bronzovou v jižních Čechách nezpochybnitelným faktem. Tento kulturní proud přitom nemusel být zprostředkovaný přes střední Čechy, ale mohl probíhat přímo z Podunají (Beneš – Kytlicová 1991, 80–81). Konkrétním projevem jihovýchodních vlivů na prahu mladší doby bronzové jsou některé předměty z jihočeských depotů horizontu Plzeň–Jíkalka, které obsahují více středodunajských předmětů než depoty západočeské (Beneš – Kytlicová 1991, 78). Jako příklad můžeme uvést tzv. uherský závěsek z Varvažova, zlomek terčovité jehlice z Hořic na Šumavě (Kytlicová 2007, Taf. 1:3, 6:2) nebo masivní náramky kruhového průřezu s výzdobou šrafovaných trojúhelníků (Beneš – Kytlicová 1991, 78). Mimořádným dokladem kontaktů s Karpatskou kotlinou je hrobový celek z jedné mohyly v Řepči (tab. 72), který obsahoval mj. i dvojrámenný sekeromlat zařaditelný do stupně BD. Jihovýchodního původu jsou však i další základní složky středoevropských kultur popelnicových polí – žárové pohřbívání, kultovní symbolika aj. (Milojčić 1952, 323–324; Plesl 1974, 351–353).

Vliv ze středodunajské oblasti však neustal ani v dalším průběhu mladší doby bronzové. V knovízské kultuře dosahoval svého maxima zejména ve stupni HA1 (Hrala 1966, 11; týž 1973, 89). Dokladem tohoto jihovýchodního vlivu v jihočeské oblasti je především depot bronzové industrie ze Zahájí I, který obsahoval např. typickou uherskou formu sekerky s tulejí nebo jehlicí s kulovitou hlavicí a hladkým zduřeným krčkem (Chvojka 2004b). Podobným příkladem je i nedaleký depot z Kamýka nad Vltavou (Hrala 1966). V souvislosti s těmito depoty se někdy uvažuje i o příchodu řemeslníků z Karpatské kotliny (Kytlicová 1963, 401).

Vztahy mezi jihočeskou a středodunajskou oblastí však nebyly jednostranné – z Dolního Rakouska i z jižní Moravy pochází řada dokladů západních vlivů, u nichž však většinou nelze odlišit jejich konkrétní původ. Většinou je předpokládán hlavní směr těchto kontaktů podél Dunaje (Bouzek 1988–1989, 222; Sallaš 1990, 48–49), alespoň v některých případech se však na nich mohly podílet i jižní Čechy (Beneš – Kytlicová 1991, 78–79). Z Dolního Rakouska lze konkrétně uvést např. zlomky etážovitých nádob z hradiště v Schiltern (Trnka 1983, 147), keramické tvary z depotu nádob v Oberravelsbach (Lochner 1986, 301; táž 1991a, 340) nebo keramiku štitarské kultury z hradiště v Gars-Thunau (Kaus 1987, 104) a z pohřebiště v St. Andrä (Eibner

1974, 37–38). Na jižní Moravě reprezentují tyto české vlivy např. etážovitě nádoby (*Podborský 1959*, 31), určité bronzové předměty (*Říhovský 1982a*, 56; *Salaš 1990*, 45–46) nebo některé hroby na pohřebišti v Oblekovicích u Znojma (*Říhovský 1961*).

Na rozdíl od hornodunajských regionů se spojení jižních Čech se středodunajskou oblastí jeví jako nepřímé. Do úvahy by mohla přicházet pouze jediná spojnice podél řeky Lužnice, jejíž dolní tok byl v této době intenzivně osídlen. Problematické je však osídlení podél jejího středního a horního toku, resp. celé Třeboňské pánve, odkud dnes pocházejí pouze čtyři ojedinělé nálezy bronzových předmětů – podle některých teorií nelze vyložit, že se spíše než o doklady obchodní cesty jedná o obětiny v někdejších bažinách (*Beneš 1978c*, 37). Na rakouské straně by v úvahu mohl připadat pouze ojedinělý nález hrotu kopí v Heidenreichstein, další ojedinělé nálezy v Obergrünbach a Raabs an der Thaya jsou již poměrně vzdálené (*Lochner 1991a*, 82–83, 123, 128). Existenci tzv. vitorazské cesty (*Richlý 1899*, 86) je tak dnes možné pro období popelnicových polí považovat za nepravděpodobnou (*Eisner 1922–1923*, 9; *Beneš 1978c*, 37). Ještě spornější je tzv. cesta jihlavská, která měla procházet přes Českomoravskou vysočinu podél řeky Jihlavy (*Richlý 1894*, 39–40). Z celého prostoru Českomoravské vysočiny dnes není evidován žádný jednoznačný mladobronzový či pozdně bronzový nález, který by toto spojení naznačoval. Kontakty mezi jižními Čechami a středodunajskou oblastí tak byly pravděpodobně zprostředkované buďto prostřednictvím středních Čech, nebo Horních Rakous. Která z těchto spojnic měla větší význam, nelze zatím určit (srov. např. *Willvonseder 1950*, 45; *Trnka 1983*, 147; *Bouzek 1988–1989*, 222).

Doklady spojení jižních Čech s dalšími oblastmi a kulturními celky jsou velmi ojedinělé. Typické **lužické** nálezy v jižních Čechách neexistují (*Bouzek 1963*, 77), pouze některé keramické zlomky ze sídliště v Dobevi II nesou lužické prvky – v této souvislosti je uvažováno o ojedinělém posunu příslušníků lužické kultury do Čech (*Bouzek 1987*, 184–185; srov. *Chvojka 2001a*, Taf. 5:16). Sporným je nález dvou typicky lužických kruhů od Královky Lhoty (*tab. 39:1–2*), které však podle nejnovějšího názoru pocházejí pravděpodobně z východočeské oblasti (*Kytlicová 2007*, 270, Taf. 165A). Dokladem vztahů k Sasku a k lužické kultuře vůbec jsou i jehlice ervěnického typu, z nichž jedna pochází z hradiště u Chřešřovic (*tab. 81:1*; *Bouzek 1962b*, 252). Spojení se saskou oblastí je v jižních Čechách doloženo již na počátku mladší doby bronzové, jak dokládají sekerky s lišovitým schůdkem z depotů ve Zboníně II a v Holašovicích I (*Kytlicová 1959*, 80). O spojení se středním Německem svědčí tzv. durynské sekerky se středními laloky ze Starého Sedla I a Pasek I (*Kytlicová 1965*, 80). Dokladem kontaktů s baltskou oblastí jsou jantarové perly a jantarový kotouč z depotu v Křenovicích I (*Beneš – Kytlicová 1991*, 73). Patrně přímým importem z Meklenburska je jehlice weitendorfského typu ze Strachovic I (*tab. 86:1*; *Kytlicová 1967*, 144; *Horst 1987*, Abb. 2:3).

Na základě uvedených kontaktů a vlivů je zřejmé, že jižní Čechy nebyly v období popelnicových polí uzavřenou izolovanou oblastí, ale že tvořily nedílnou součást středoevropského prostoru, v němž se tehdy střetávaly tři velké kulturní celky: hornodunajská (jihoněmecká), středodunajská a lužická popelnicová pole. Jihočeský region měl význam především v rámci skupin hornodunajských popelnicových polí, kdy zprostředkoval

kontakty mezi středočeskou a alpskou oblastí. Vztahy však měl také se středním Podunajím a ojedinělé nálezy dokládají vlivy i z dalších středoevropských oblastí.